

Vedlegg til Regler for bruk av kirkens klokker: Hørings sammendrag

De aller fleste som har svart på høringen om kirkebygg har bifalt og gitt positive kommentarer til det reviderte forslaget til Regler for bruk av kirkens klokker. Mange understreker også at ringingen er en viktig tradisjon som må videreføres.

Tunsberg bispedømmeråd understreker at det er en «fin tradisjon som markerer helga», og at vi «ikke må miste helligdagspreget og forsvinne ut av det offentlige rom.» *Møre biskop og bispedømmeråd* skriver: «Ja, vi støtter forslaga. Særleg er det bra at klokkene er ein del av det liturgiske livet.»

Generelt foreslår høringsinstansene bare små endringer og noen tillegg til eksisterende regelverk. Men noen argumenterer for at bruken av klokker bør avgjøres lokalt, eller forenkles fordi regelverket medfører store kostnader. Høringen gjør også oppmerksom på at det i de senere år har kommet en del reaksjoner på kirkens bruk av klokker. Klokkeklangen kan bli oppfattet som støy.

Hørings spørsmålene var:

A: Støtter dere forslagene i punkt 1-4 i innledningen?

1. Det er forslag om å ha et eget punkt om bruk av kirkens klokker i advents- og fastetiden. Forslaget er at en da kan bruke færre klokker ved sammenringing enn ellers. Dette er allerede dekket i pkt 1.2, men om en ønsker det tydelig markert kan en gi det et eget punkt.
2. I forbindelse med gudstjenestereformen kom det inn et forslag om å åpne for 3 ganger 3 slag ved avslutning også ved vigsel. Høringsinstansene bes om å uttale seg om dette.
3. Kirkekonsertene har ikke alltid en tydelig profil i forhold til om de ut fra dagens regler kan sammenringes. For å forenkle regelverket foreslår vi at det åpnes for å ringe ved kirkekonserter generelt. Kirkerådet foreslår at en i pkt 7 endrer teksten til: Sammenringing kan skje ved en eller flere klokker før kirkekonserter.
4. Kirkene får i noen sammenhenger forespørsel om å ringe for å markere aksjoner eller støtte demonstrasjoner. Mange er usikre på hvordan reglene er for dette. Forståelsen av Kirkeklokkenes bruk er beskrevet i pkt 2: De skal tjene kirkens liturgiske liv og er en del av kirkens liturgiske liv. Ut fra det bør en være restriktiv i bruk av klokkene til annet bruk.

Det er foreslått et nytt siste punkt:

Kirkeklokkene er til kirkelig bruk, jf § 1. Ringing med kirkens klokker kan ikke benyttes for å markere deltagelse i aksjoner eller som støtte til demonstrasjoner. Kirkerådet/bispemøtet kan bestemme at kirkens klokker skal brukes i spesielle situasjoner.

B: Er det noen endringer i regelverket som dere vil foreslå?

Høringssvarene til disse spørsmålene belyses fortløpende i tilknytning til de enkelte paragrafene i regelverket:

Til § 1. Formål

Et viktig moment i denne paragrafen er å fremheve at kirkeklokkene er et instrument. For å tydeliggjøre dette foreslår KA å ta ut ordet «egentlig» i første ledd av paragrafen slik den var formulert i høringsbrevet: «Klokkene er (egentlig) musikkinstrumenter». Dette er en bedre formulering og ordet er derfor tatt ut av teksten i det forslaget som legges fram for Kirkemøtet.

Det var ingen forslag til å endre andre ledd i paragraf 1 hvor det angis fire formål for bruken av kirkens klokker. Derimot er det mange kommentarer til tredje ledd i paragrafen, hvor det heter at bestemmelsene er å anse som et felles minimum alle kirker skal følge, mens lokale ringeskikker kan komme i tillegg. Flere høringsinstanser kommenterer at regelforslaget kun tar høyde for at lokale ringeskikker som «går utover» dette minimum skal holdes i hevd. Dette kan være vanskelig for de menighetene der lokale ringeskikker fører til at de ringer færre ganger enn regelverket tilsier. Det ønskes endring som gjør at lokale ringeskikker der det ringes mindre enn minimum, kan bestemmes lokalt (*Engehaugen menighetsråd, Biri menighetsråd, Gjøvik MR, Snertingdal MR, Hunn MR m.fl.*).

Møre biskop og bispedømmeråd skriver at «her står lokale ringeskikker som går utover minimum i regelverket skal følgjast. Det kan vere problematisk å regelfeste at dei lokale ringeskikkane skal stå uforanderleg fast. Tilgang til personale, automatisering av klokkeverk eller andre tilhøve kan gjere at endringar er naturlege. Skal bør difor endrast til bør.»

Noen argumenterer for at bruk av klokker bør avgjøres lokalt, eller bør forenkles, fordi nytt regelverk kan medføre økte kostnader.

Der det er montert maskinelt ringeanlegg, kan ny teknologi være med å løse noe av dette. Det finnes nå styringssystemer som gjør det mulig å styre klokkeringingen fra et annet sted, om det er ønskelig. En kan også styre ringing for flere kirker fra samme enhet.

De fleste høringsinstansene problematiserer ikke at regelverket er et felles minimum alle kirker skal følge. Det foreslås derfor at siste ledd i paragraf 1 beholdes. Det er viktig at en opprettholder visse felles ringetradisjoner for hele landet. Lokale særpreg og ringeskikker må derfor komme i tillegg til regelverket, som må forstås som et minimumsregelverk.

Til § 2. Definisjon

Det er ingen kommentarer til denne paragrafen.

Til § 3. På vanlige søn- og helligdager

Høringsinstansene slutter seg til høringsforslaget. Et lite fåtall ønsker en mulighet til å bruke færre sammenringninger i forkant av gudstjenesten *Hellemyr menighetsråd* ønsker «at det skal være fleksibelt å ha en eller to forringinger, da det i vår menighet ønskes å ringe bare kl. 10.30 ved gudstjeneste kl. 11.00 (og sammenringing kl. 10.55)».

Fjaler sokneråd mener at det ikke tas hensyn til den nye liturgien med 3 bønneslag og stille bønn i gudstjenestens åpningsdel, og at dette bør rettes. Dette er tatt til følge og det er i forslaget til Kirkemøtet føyd til en ny setning til det som står om sammenringing som kan avsluttes med tre klemte, helst med den største klokken Her brukes teksten fra gudstjenesteboken: **Før de avsluttende tre slagene, kan det være informasjon om dagens gudstjeneste og stilhet.**

Til § 4. På spesielle dager og tider i kirkeåret

For å få en større variasjon i forhold til ringing, foreslås det i siste ledd at det i advents- og fastetiden ringes med færre klokker enn ellers. Få har innvendinger mot dette.

Derimot er det flere høringsinstanser som fremmer forslag om at det bør åpnes for større fleksibilitet i forhold til ringing på høytidsaftener. Det foreslås at det står «på høytidsaftener **kan** det ringes...».

«Ringing på høytidsaftener kan være komplisert p.g.a. flere gudstjenester etter hverandre, derfor foreslås det at det står kan ringes..» (*Skedsmo fellesråd*). *Nedre Eiker kirkelige fellesråd* foreslår at høytidsringing må kunne avgjøres lokalt. «Enkelte avsidesliggende steder, og i lokalsamfunn der kirkegårder og kirker ikke er nært forbundet, vil slik høytidsringing virke mer forvirrende enn stemningsskapende.»

Hjelmeland kirkelige fellesråd er enig i det foreslåtte regelverket, men presiserer at det ikke må føles som et lovbrudd hvis en ikke klarer å følge reglene. ”§4 i forslaget er eit døme på ein altfor detaljert regel. I mange kyrkjer vil det ikkje vera mogleg å oppfylla dette utan omfattande investeringar i til dømes nytt ringeanlegg.”

Et klart flertall av høringsinstansene foreslår likevel at det bør høytidsringes over hele landet. Gjeldende formulering er derfor beholdt: (..ringes det (...)) og kimes det..).

Bømlo kirkelige fellesråd foreslår at det bør føyes inn i paragrafen om høytidsringing at det også skal ringes midnatt ved nyttårsaften. Det er likevel mest naturlig å begrense høytidsringing til de tre store kirkelige høytidsaftener og festdagene. Dette hindrer ikke at det i tillegg kan være lokale tradisjoner for ringing på nyttårsaften.

Til § 5. Ved gudstjenester på hverdager i uken

Det er ingen kommentarer til denne paragrafen.

Til §6. Ved kirkelige handlinger

Konfirmasjon

Hellemyr menighet er skeptisk til at regelverket sier at det skal ringes med alle klokker under prosesjonen. ”Det står ikke noe om det er prosesjon inn eller ut (...) vi frykter det vil bli mindre høytidsstemning med kirkeklokker en med annet musikalsk følge til prosesjonen.”

Vi ser at regelverket kan tolkes slik at det skal ringes under hele prosesjonen, men tenker likevel ikke at det er grunnlag for å detaljbestemme dette i regelverket. Det må avtales lokalt når orglet eller andre musikalske uttrykk overtar for klokkene ved inngangsprosesjonen og når klokkene starter å ringe ved utgangsprosesjonen.

Vigsel

Mange høringsinstanser uttrykker seg positivt til at det foreslås 3 x 3 slag ved avslutningen av vigselshandlingen.

Til §7. Kirkekonsserter og lignende

Forslag til ny tekst er forenklet i forhold til tidligere. *Sammenringing kan skje med en klokke.*

Bakklandet, Lade og Lademoen menigheter skriver. ”Kirkekonsserter har ikke alltid en tydelig profil i forhold til om det ut fra dagens regelverk kan sammenringes.” Det støttes at ringing foreslås generelt for alle konsserter.

KA kommenterer at det står ”sammenringing kan skje ved bruk av en klokke”. Det bør kanskje heller stå ”ved bruk av kirkens klokker”? *Feda menighetsråd* og *Kvinesdal menighetsråd* mener at ”så lenge konserten har liturgiske element, er det helt i orden at det ringes. Ved andre konsertarrangementer skal det ikke ringes.”

Lambertseter menighetsråd støtter ikke at det ringes annet enn ved kirkekonsserter hvor det ikke tas inngangspenger.

Kommentarer til denne paragrafen viser at noen høringsinstanser mener at regelteksten ikke bør endres, og at krav til liturgisk innhold beholdes. Bispemøtet kommenterer endringen ved å si at denne endringen «synes å lempe på kravene som stilles til at det skal være liturgisk karakter ved kirkekonsserter hvor det brukes klokker» (BM 34/14). Kirkerådet foreslår imidlertid å ta bort kravet om at det må være liturgiske innslag i en kirkekonsert for at det kan ringes med én klokke til denne. Dette samsvarer bedre med dagens praksis, hvor kirkekonsserter ikke alltid «inneholder klare liturgiske innslag, så som tekstlesning, tale, bønn, salmesang» slik det heter i gjeldende regelverk. I dag vil flere legge vekt på at kirkemusikken taler i seg selv og er til oppbyggelse også når den ikke knyttes sammen med andre liturgiske innslag enn at det sammenringes med en kirkeklokke til konserten. Og alle arrangementer i kirken må oppfylle §1 i formålsparagrafen i Regler for bruk av kirken.

Det er et ønske at ringing skal oppleves forskjellig i forhold til hvilke arrangement som det sammenringes til. Det betyr at flere klokker brukes ved ringing til gudstjenester, mens det ringes bare med én klokke til konsserter. For å presisere dette foreslås det at «en klokke» endres til «**én** klokke».

Til §8. Klokkespill

Her er det ikke kommet inn noen kommentarer

Til §9. Avgjørelsesmyndighet

Det er til denne paragrafen det er kommet flest kommentarer. Hovedpunktene dreier seg om hvem som skal ha myndighet til å bestemme hvordan det skal ringes, og at det bør stå at ringeskikker registreres i Kirkebyggdatabasen.

Kongsvinger kirkelige fellesråd mener at ”Ansvaret gis til prost og menighetsråd. Vi mener det må skje i forståelse med fellesrådet, siden det er fellesrådets ansatte som har oppgaven å betjene klokkene. (...) Hvor blir det av arbeidsgiver i denne sammenhengen? Forslag til tekst: I samarbeid med sokneprest og fellesrådets ansatte registrerer...”

Hamar biskop og bispedømmeråd: ”Menighetsråd byttes til kirkeverge.”

Arne E. Sæther: ”prest byttes med kirkeverge i siste setning.”

Nittedal og Hakadal menighetsråd: ”Det er tilstrekkelig at menighetsrådet bestemmer og ser til at de blir fulgt ”

MFO Musikernes fellesorganisasjon mener at kirkemusikeren ofte er en ressursperson i forhold til ringeskikker, og derfor bør få prestens rolle i forhold til å bestemme sammen med menighetsrådet. Det foreslås at dagens formulering med *kirkens prest* beholdes. Begrunnelsen for dette er at det på mange mindre steder er «små» musikerstillinger.

Sør-Aurdal kirkelige fellesråd, Hamar kirkelige fellesråd foreslår til § 9 siste ledd ”Ansvaret som tilligger prosten må innbefatte kirkelig fellesråd på grunn av bemanning og økonomi.”

Bremanger kirkelige fellesråd foreslår at ”prosten” bør byttes ut med ”den lokale presten”.

Det er i disse reglene ikke foreslått endringer i forhold til hvem som fører fortegnelse over inventar og utstyr, eller hvem som bestemmer hvordan det skal ringes. En grunn er at kirkerådet ikke har mandat til å pålegge fellesrådet nye oppgaver. Det er heller ikke ønskelig å overføre selve avgjørelsesmyndigheten om bruk av kirkens klokker til fellesrådet, da det kan være ulike lokale ringeskikker mellom soknene i ett og samme fellesrådsområde. Det vises for øvrig til de kirkerettslige prinsippene i kapittel 3 i høringsbrevet og i hørings sammendraget. Samtidig må behovet for god kommunikasjon og samarbeid mellom menighetsråd og fellesrådet i spørsmål om klokking fremheves.

Foreliggende forslag til ordlyd i paragraf 9 beholdes derfor.

Døvekirken kirkelige fellesråd foreslår ny paragraf 9 for bruk av klokker i deres kirker. ”For bruk av klokker i døvekirken gis det unntak fra bestemmelsene § 2 - § 6. Klokkene brukes fra vedkommende kirkes foreliggende muligheter og tidligere praksis.»

Dette tas til følge ved at første setning legges inn som nytt ledd i § 9: **For bruk av klokker i døvekirken gis det unntak fra bestemmelsene § 2 - § 6.**

For å møte de kommentarer som går på at Regler for bruk av kirkens klokker bør være et *kan-regelverk*, foreslår vi at det legges til et nytt ledd under § 9: **«I særskilte tilfeller kan biskopen etter søknad, gi dispensasjon fra deler av bestemmelsene i §§ 3 – 6 .»**

Til §10. Annen bruk av kirkeklokkene

Flertallet som har kommentert regler for bruk av kirkens klokker, støtter regelen om at klokkene ikke skal kunne brukes i sammenheng med aksjoner eller som støtte til demonstrasjoner (*bl.a. Tønsberg kirkelige fellesråd og Sola kirkelige fellesråd.*). *Sola kirkelige fellesråd* foreslår at det legges ned forbud mot annet enn kirkelig bruk.

Kvinesdal kirkelige fellesråd skriver: ”Vi støtter at det ikke skal være mulig å bruke kirkeklokkene til lokale aksjoner og lignende.”

KUN – Kirkelig utdanningscenter i Nord mener at den nye paragrafen er for restriktiv: «KUN mener denne paragrafen er streng både i forhold til bruksområdet for kirkeklokker utenom det vi kaller «kirkelig bruk», samt hvem som har avgjørelsesmyndighet. Vi har flere eksempler på at det i lokalsamfunn har vært en meningsfull bruk av kirkeklokker ut over det som tenkes i forslaget. I en kirke i Sverige ringte en nylig med klokkene i to timer under en demonstrasjon arrangert av rasister, som et tegn på fare, og som et profetisk signal til byen. Svalbard kirke og KUN var med på å arrangere en kirkeklokke stafett fra Svalbard til København i forkant av klimatoppmøtet i København for noen år siden. Symbolet var at tiden holder på å renne ut for klimaet, altså fare. Det er også andre eksempler i historien på at kirkeklokkene har vært brukt ut over å ha en liturgisk funksjon. Klokkene kan tenkes brukt ved helt spesielle anledninger hvor kirken vil signalisere fare eller uro.

KUN foreslår en åpnere § 10 hvor en tillater bruk av klokkene også utenom gudstjenester og kirkelige handlinger. Men det må være en kirkelig bruk på den måten at den er hjemlet i kirkelige planer eller vedtak. Det må gå frem at dette er noe en gjør unntaksvis. Det må holde at menighetsrådet har avgjørelsesmyndighet med mulig klageadgang til biskopen.»

Kirkeklokkene har ved forskjellige anledninger i historien vært brukt til å varsle, både i forhold til brann og annen fare. Lenger tilbake i historien var kirkeklokkene en av de få mulighetene som fantes for å varsle, men i vår tid er det andre virkemidlersom tas i bruk. Trolig vil folk heller ikke forstå at det er varsel det dreier seg om.

Det kan heller ikke hjemles i dette kapittelets § 1 formålsparagrafen. Kirkeklokkene defineres som et instrument til liturgisk bruk. Med bakgrunn i dette beholdes teksten som ble foreslått i høringsbrevet.